

Úřad pro mezinárodněprávní
ochranu dětí

Zpráva o činnosti Úřadu za rok 2018

1. Zpráva o výkonu věcné působnosti

1.1 Obecně

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí (dále jen „Úřad“) vykonával svoji činnost jako orgán sociálně-právní ochrany dětí s celostátní působností, řízený Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“). Úřad je ústředním orgánem České republiky dle řady mezinárodněprávních a unijních nástrojů v oblasti ochrany dětí a rodinného práva, zejména pak v oblasti mezinárodního osvojení, vymáhání výživného, mezinárodních únosů dětí a spolupráce v oblasti rodičovské zodpovědnosti.

V roce 2018 byl i nadále ředitelem Úřadu Zdeněk Kapitán.

V roce 2018 Úřad pokračoval již třetím rokem v práci na projektu financovaném Evropským sociálním fondem v rámci Operačního programu Zaměstnanost s názvem Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Projekt je zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu. Předmětem projektu je systémová změna v řešení případů na Úřadě a posílení kompetencí zaměstnanců v přímé péči při zapojování názoru dítěte. Dále je předmětem plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadě realizují, a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

Počátkem roku 2018 bylo na Úřadu 45 systemizovaných míst, z nichž 39 míst bylo systemizováno jako služební dle zákona o státní službě a 6 míst jako místa pracovní. Na těchto systemizovaných místech bylo zaměstnáno k 31.12.2018 celkem 47 zaměstnanců, resp. státních zaměstnanců, a to: ředitel, zástupkyně ředitele a současně ředitelka odboru právního, ředitelka odboru administrativního, 19 právníků (z toho 1 vedoucí oddělení právní pomoci a 1 vedoucí oddělení mezinárodních adopcí), 1 sociální pracovník a 4 psychologové (z toho 1 vedoucí oddělení psychologů), a 20 administrativních zaměstnanců (z toho 1 vedoucí administrativního oddělení, 1 vedoucí ekonomického oddělení, 1 vedoucí oddělení projektová kancelář, 1 řidič-asistent, 1 vedoucí sekretariátu, 2 zaměstnankyně ekonomického oddělení, 1 ekonom, 1 systémový integrátor, 1 personalista, 4 administrativní zaměstnankyně spisovny, 6 projektových zaměstnanců OPZ).

Pro projekt ESF v ČR (v rámci programu Operační program Zaměstnanost), bylo vyčleněno 5 systemizovaných míst, na kterých pracovalo celkem 7 zaměstnanců.

V roce 2018 bylo vyhlášeno 1 výběrové řízení podle zákona o státní službě. Úřednickou zkoušku v roce 2018 složilo celkem 7 státních zaměstnanců a 1 zaměstnanec v pracovním poměru na služebním místě. V roce 2018 proběhlo také služební hodnocení státních zaměstnanců za rok 2017.

V roce 2018 bylo založeno 1 899 nových spisů ve všech rejstřících, v nichž je zpracovávána odborná agenda Úřadu. Ke konci roku 2018 evidoval Úřad celkem 6 976 živých spisů, což představuje velmi mírný nárůst oproti roku 2017.

Počet odeslaných a došlých písemností se lehce snížil oproti roku 2017. V roce 2018 došlo na Úřad 33 531 dokumentů, odesláno pak bylo 29 399 dokumentů. Odborní zaměstnanci Úřadu (právníci, psychologové a sociální pracovník) při vyřizování agendy uskutečnili 10524 telefonátů – jednalo se o poskytnutí informací a konzultací jak k novým případům, tak i k případům již vedeným Úřadem, přičemž průměrná délka hovorů se prodloužila – 43 % všech hovorů trvalo déle než 5 minut. Velká část delších telefonických konzultací byla věnována prevenci a řešení již existujících případů mezinárodních únosů dětí nebo jiných forem přeshraničních rodičovských sporů a koordinaci aktivit při zprostředkování mezinárodního osvojení.

Během roku 2018 se uskutečnilo 318 osobních jednání s klienty Úřadu, což představuje nárůst této formy kontaktu s klienty o 41 % oproti roku 2017. Zástupci Úřadu se účastnili 95 ústních jednání u soudů po celé České republice v postavení kolizního opatrovníka dětí. Zaměstnanci oddělení psychologů provedli 89 pohovorů s dětmi, což s ohledem na zavedení do praxe v roce 2017 představuje více než dvojnásobný nárůst oproti roku 2017. Tyto úkony znamenají zvýšení nároků na lidské i finanční zdroje Úřadu, ovšem jsou v souladu se základními zásadami Úřadu i se standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí a lze očekávat jejich prohlubování i v dalších letech.

I z tohoto je zřejmé, že v roce 2018 došlo zejména ke kvalitativnímu posunu a hlubšímu zpracování jednotlivých případů, nikoli k pouhému nárůstu jejich počtu.

Podrobnosti včetně srovnání s roky 2015 až 2018 vyplývají z následující tabulky:

Položka	2015	2016	2017	2018
Doručená pošta	33 657	36 367	34 283	33 531
Odeslaná pošta	31 274	33 272	30 629	29 399
Telefonáty	9 321	9 729	9 918	10 524
Nové spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	1 067	971	897	941
Nové spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	322	299	296	291
Nové spisy - agenda SPR	423	452	481	621
Nové spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	59	30	20	26
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	66	52	48	19
Nové spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	-	2	1	-
Nové spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	6	2	3	1
Nové spisy - agenda PR	23	23	23	16
Nové spisy - agenda K	57	66	69	55
Nové spisy - agenda SZ	34	28	45	79
Nové spisy - agenda SP	2	11	7	-
Nové spisy - agenda SZO	-	-	-	18
Živé spisy - právní pomoc do ciziny (UMČ)	2 922	3 228	3 310	3 407
Živé spisy - právní pomoc z ciziny (UMM)	1 672	1 667	1 622	1 565
Živé spisy - agenda SPR	1 429	1 392	1 484	1 478
Živé spisy - evidence dětí pro mezinárodní osvojení	424	399	357	345
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ciziny	170	176	189	173
Živé spisy - evidence dětí pro osvojení do ČR	-	2	2	2
Živé spisy - evidence žadatelů o osvojení z ČR	13	4	5	6
Živé spisy celkem	6 630	6 868	6 969	6 976
Výživné vymožené z ciziny (vč. přímých plateb)	23 709 000	26 709 000	27 253 000	25 457 000
Výživné vymožené do ciziny (vč. přímých plateb)	15 311 000	15 017 000	17 732 000	17 318 000

Tab. 1: Srovnání agendy Úřadu 2015 až 2018

Odborná agenda Úřadu je mezi právnícké referenty rozdělena geograficky. S ohledem na poměrně častou fluktuaci zaměstnanců (zejména z důvodu odchodů zaměstnankyň na mateřské dovolené) a nutnost rovnoměrného rozdělování práce docházelo bohužel k nutnosti provedení personálních změn koordinátorů případu ve vztahu k jednotlivým agendám.

Zaměstnanci Úřadu se v průběhu roku 2018 aktivně účastnili jako školitelé vzdělávacích akcí pro orgány sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů i nižších stupňů), pro Justiční akademii a pro studenty právnických fakult, pro odborná profesní sdružení (Spolek rodinněprávních a opatrovnických soudců, Společnost pro sociální pediatrii, Vnitřní soudní síť Ministerstva spravedlnosti), nestátní neziskové organizace a subjekty pečující o děti (dětské domovy, pěstounské organizace).

Ředitel, případně i jiní odborní zaměstnanci se jako lektori účastnili pravidelných předvýjezdových školení konzulárních zaměstnanců na Ministerstvu zahraničních věcí.

Úřad působil jako poskytovatel odborné praxe pro studenty právnických fakult, zejména právnických fakult Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci. Úřad byl také nápomocen řadě studentů při vypracování odborných studentských prací (bakalářských, diplomových nebo disertačních).

1.2 Jednotlivé agendy Úřadu

1.2.1 Vymáhání výživného

Právním předpokladem vymáhání výživného je existence mezinárodně-smluvní (případně unijně-právní) regulace vymáhání výživného nebo prohlášení vzájemnosti mezi dotčenými státy. Předpokladem faktickým je, že zahraniční orgány také plní úkoly, které pro ně z uvedených závazků vyplývají.

Úřad nejčastěji působil při vymáhání výživného jako ústřední orgán České republiky dle nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, (dále jen „nařízení o výživném“).

Ne všechny činnosti uložené státům tímto nařízením jsou vykonávány řádně a plynule. V některých státech je dlouhotrvajícím problémem nízký počet zaměstnanců ústředního orgánu, v jiných státech je plynulá součinnost blokována vnitrostátní legislativou, např. v oblasti ochrany osobních údajů.

Poměrně vysoká je úspěšnost vymáhací procedury z Německa, Rakouska, Slovenska a USA. Naopak dlouhodobě je velmi slabá součinnost ze strany Itálie, Španělska, a balkánských států (Srbsko, Černá Hora). Historicky poprvé se v roce 2018 podařilo vymoci alespoň menší částku výživného z Ukrajiny.

Při vymáhání výživného od povinných žijících v České republice postupuje Úřad obdobně jako advokát, resp. je v postavení obecného zmocněnce oprávněných. Úřad v souladu s nástroji mezinárodního a evropského unijního práva klade důraz na smírné vyřešení případu. Z tohoto důvodu vždy nejdříve vyzývá povinného k dobrovolnému plnění, vyjednává s ním splátky dlužného výživného apod. V případě, že nedojde ke smírnému řešení, Úřad prošetřuje majetkové a příjmové poměry povinného. K prošetřování poměrů povinných dochází za součinnosti se složkami České správy sociálního zabezpečení, jednotlivými Úřady práce, Ministerstvem vnitra, Policií České republiky i městskými a obecními úřady. Povinní jsou lustrováni v insolvenčním rejstříku, živnostenském rejstříku, prochází se i údaje obsažené v katastru nemovitostí. Bohužel i v roce 2018 bylo úspěšné zjišťování poměrů povinných někdy neúměrně prodlužováno z důvodu přetížení uvedených institucí a tedy delších reakčních dob. Spolupráce s výše uvedenými orgány však celkově funguje velmi dobře. Existují-li jakékoli výkonem rozhodnutí postižitelné příjmy či majetek povinného, Úřad zpravidla podává k soudu návrh na nařízení výkonu

rozhodnutí. Úroveň spolupráce s jednotlivými soudy je značně proměnlivá, stejně tak lhůty pro vyřizování podání Úřadu. O návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí bývá rozhodnuto v rozmezí od jednoho týdne až do dvou či tří měsíců (navzdory mnohým urgencím). Rovněž rychlost převedení výkonu rozhodnutí na nového zaměstnavatele záleží na každém konkrétním soudu. Začne-li ovšem výkon rozhodnutí být fakticky realizován, zpravidla pak probíhá plynule.

V roce 2018 úspěšně pokračovala již dříve navázaná spolupráce s exekutorským Úřadem, který má pružnější možnosti prověření finanční situace povinného.

Vymahatelnost výživného v roce 2018 byla oproti předchozímu roku stabilní.

Úřad se zabývá vymáháním výživného nejen pro nezletilé děti, ale v souladu s právními nástroji také pro děti již zletilé a také v méně častých případech vymáhá výživné v rámci jiných rodinněprávních vztahů (nejčastěji výživné pro rozvedené manžely či manželky).

V případech, kdy dítě žijící v České republice je svěřeno soudním rozhodnutím do pěstounské péče, vymáhá Úřad výživné také pro Úřady práce, na něž oprávnění přechází v souladu s § 961 odst. 2 občanského zákoníku.

Spolupráce s jednotlivými státy je předmětem bilaterálních jednání na pravidelných setkáních ústředních orgánů dle nařízení o výživném, které probíhá každoročně v rámci Evropské soudní sítě. Úřad vždy zve k bilaterálním jednáním jak zástupce států, jejichž součinnost není dostatečně kvalitní, tak i států, které obecně spolupracují dobře, ovšem ve vzájemné spolupráci se objevují komplikované případy.

K jednotlivým státům:

Slovenská republika

Agenda vymáhání výživného ve vztahu ke Slovenské republice tvoří nejpočetnější oblast agendy Úřadu a na jejím vyřizování se podílí několik právnických referentů. Stále zde výrazně převažuje a narůstá agenda vymáhání výživného od povinných žijících v České republice pro oprávněné žijící na Slovensku. Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je v zásadě dobrá, reaguje pružně v přiměřených lhůtách.

K vysokému počtu případů vymáhání výživného od povinných žijících v České republice přispívá také skutečnost, že na Slovensku je rodičům, kteří mají dítě v péči, poskytováno tzv. náhradní zálohové výživné. Rodič ovšem musí doložit, že se pokouší neplacené výživné vymáhat, i když povinný žije v cizině. V těchto případech Úřad jedná jako obecný zmocněnec na základě plné moci oprávněného (resp. jeho zákonného zástupce) v souladu s § 26 odst. 2 občanského soudního řádu.

Důvodem případného neúspěchu při vymáhání je primárně celková platební neschopnost povinných anebo mnohdy nemožnost zjistit pobyt či jakékoli informace o pohybu povinného na území České republiky. V roce 2018 se objevilo několik případů, v nichž okresní soudy odmítaly uznat a vykonat rozsudky slovenských soudů, jimiž bylo výživné stanoveno ve výši 30 % životního minima. Dle názoru českých soudů jsou tyto rozsudky mnohdy neurčitě a nevykonatelné.

Slovenský ústřední orgán na rozdíl od Úřadu nezastupuje oprávněné přímo v soudním řízení na základě plné moci, ale až po určité době podá na slovenský soud návrh na prohlášení vykonatelnosti; soudy tyto případy rozhodují cca po půl roce a teprve poté je možné podat návrh na exekuci. Průběh případu je tak obvykle poněkud zdlouhavý a reálná vymahatelnost s ohledem na značnou mobilitu povinných se tak výrazně snižuje.

Spolková republika Německo

Agenda vymáhání výživného ze Spolkové republiky Německo stále patří mezi velmi frekventovanou agendu Úřadu. Ve všech nových případech spolupracuje Úřad přímo s německým ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz), pouze v několika starších případech stále pokračuje, případně se dokončuje, spolupráce s Německým institutem pro pomoc mládeži a rodinné právo v Heidelbergu (DIJuF). Spolupráce s touto institucí i s německým ústředním orgánem je pružná a bezproblémová.

Úřad se setkává s případy vymáhání výživného proti rodičům, kteří v Německu pouze pracují, ale nemají tam stálé bydliště. To přináší problém s doručováním dokumentů potřebných pro zahájení výkonu rozhodnutí. Oprávněný rodič je na toto vždy předem upozorněn.

Poměrně časté jsou dotazy soudů či oprávněných v České republice na započtení dávek „Kindergeld“ (přídavek na dítě) na výživné, případně na povahu těchto dávek. Úřad zde obvykle odkazuje na příslušnou instituci „Familienkasse“ spolu s příložením obecného informačního letáku.

Polsko

Většinu případů tvoří vymáhání výživného od povinných polských občanů, kteří žijí a pracují v České republice, pro jejich děti žijící v Polsku. Vymáhání výživného je stále poměrně úspěšné.

Rakousko

Spolupráce s rakouským ústředním orgánem je stále dobrá. Oprávněným je pro vymáhání výživného vždy poskytována bezplatná právní pomoc ze strany advokátů. V mnoha případech Úřad komunikuje přímo s těmito advokáty, jejichž úroveň spolupráce je mnohdy rozdílná.

V Rakousku je poměrně vysoce nastavena nezabavitelná částka z příjmu (stejně jako v Německu), proto jsou v rámci exekučního řízení exekvovány relativně malé částky, což je mnohdy problematické vysvětlit oprávněným.

V roce 2018 se zvýšil počet návrhů o vymáhání poskytnutého zálohovaného výživného, kdy vymáhají dlužné výživné rakouské orgány péče o dítě. Ty vyplácejí zálohované výživné do 18 let věku dítěte. Poté má být běžné výživné nadále hrazeno přímo oprávněnému (pokud studuje) a vymáhání dluhu přebírá Vrchní zemský soud (Oberlandesgericht). Tato změna klade větší nároky na komunikaci mezi Úřadem a zainteresovanými rakouskými subjekty, i když se jedná o vymáhání výživného pro již zletilého oprávněného.

Švýcarsko

Spolupráce se švýcarským ústředním orgánem (Bundesamt für Justiz) je na dobré úrovni. S ohledem na skutečnost, že následně dochází ke komunikaci s kantony, se pružnost komunikace liší. Rychlost vymáhání výživného závisí na činnosti v konkrétním kantonu. Pružnost spolupráce je také někdy komplikována tím, že švýcarské orgány trvají na komunikaci v úředním jazyce dotčeného kantonu, tedy v němčině, někdy ve francouzštině a výjimečně v italštině.

Velká Británie

S ohledem na plánované vystoupení Spojeného království z Evropské unie v roce 2018 byly činy přípravy na možné varianty další spolupráce i ve věcech výživného. Spojené království v mezidobí přistoupilo k Haagské úmluvě o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z r. 2007. V případě vystoupení Spojeného království bez dohody o přechodné platnosti evropských norem bude tedy spolupráce ve věci vymáhání výživného pokračovat dle této úmluvy. Kontinuita spolupráce by nicméně měla být zachována i v případě vystoupení bez dohody mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím.

Výživné je vymáháno ve spolupráci se třemi ústředními orgány na území Spojeného království. Jedná se o ústřední orgán pro Anglii a Wales, ústřední orgán pro Skotsko a ústřední orgán pro Severní Irsko.

Při spolupráci s Anglií a Walesem se Úřad nadále běžně obrací přímo na soudní centra, která zastupují oprávněné v řízení o výkon rozhodnutí. Soudní centra reagují pružně, dle jejich nové praxe je vždy povinný vyzván k dobrovolnému plnění vyživovací povinnosti, přičemž teprve po marném uplynutí lhůty k plnění je na žádost oprávněného zahájen soudní výkon rozhodnutí.

Ústřední orgán pro Anglii a Wales je od roku 2018 schopen opakovaně prověřovat adresu povinného na základě zvláštního opatření.

Spolupráce s ústředními orgány Skotska a Severního Irska je méně častá a není tedy tak plynulá, neboť Úřad zde měl možnost komunikovat pouze přímo s ústředním orgánem

Spojené státy americké

Většina starších případů byla nadále řešena na základě prohlášení vzájemnosti mezi Českou republikou a USA, kdy je na vztah k vymáhání výživného do České republiky aplikován systém Vzorového zákona o rodinném výživném (Uniform Interstate Family Support Act).

Nová spolupráce při uznání a výkonu rozsudků v roce 2018 probíhala na základě haagské Úmluvy o mezinárodním vymáhání výživného na děti a dalších druhů vyživovacích povinností vyplývajících z rodinných vztahů z 23. 11. 2007. Orgány reagují a vymáhací řízení je poměrně úspěšné, je však počítat s prodlužující se dobou řízení a rozdílnými kurzovými přepočty. Nelze ovlivnit výši srážených plateb, v případě vysokého dluhu na výživném je třeba počítat s dlouhou dobou splácení.

Problematická byla situace s platbami, které americké orgány zasílaly prostřednictvím šeků; objevily se případy, kdy platby zasílají americké orgány typem šeku, který je v České republice obtížně inkasovatelný.

V roce 2018 odmítaly americké banky po určitou dobu přijímat šeky vystavené českou bankou z důvodu bezpečnostní politiky státu a došlo k přerušení odesílání plateb téměř na 4 měsíce. Řešením by byla možnost provádění plateb převodem mezi účty, k tomu však podle všeho chybí potřebná oprávnění, která jsou požadována americkými bankami (IAT transakce, ABA kód).

Problematické zůstávalo i vymáhání dlužných částek, které americké orgány vymáhají pouze v předem stanovených nízkých částkách, přičemž mimořádné platby nebo vyšší jednorázové splátky prakticky vymáhány nejsou.

Příležitostně dochází ke ztrátám zaslaných žádostí, což vede k problémům zejména u žádosti o stanovení výživného, kterou ve dvou případech odmítly americké orgány stanovit zpětně ke dni přijetí původní žádosti (jež byla ztracena), ale stanoví pouze od nového návrhu, což může vést ke „ztrátě“ až 10 let nároku na výživné.

Nejisté jsou zpravidla výsledky řízení o stanovení a o modifikaci vyživovací povinnosti, kdy americké orgány spíše požadují jejich vlastní formuláře, nebo jiná prohlášení pro soudní řízení, která však nejsou všeobecně dostupná (nejedná se o formuláře dle haagské úmluvy). S ohledem na časovou náročnost zasílání dokumentace pak dochází ke zmeškání lhůt pro doplnění návrhu a odmítání návrhu.

Nejčastější partnerské státy jsou Florida, Illinois, Texas, New York a California.

Itálie

Ve vztahu k Itálii jde téměř výlučně o vymáhání výživného z této země (opačné případy jsou zcela výjimečné).

Většina případů již byla zasílána italskému Ministerstvu spravedlnosti (Ministero della Giustizia), které nahradilo dříve neuspokojivě spolupracující Ministerstvo vnitra (Ministero dell'Interno).

Spolupráce s italským ústředním orgánem je často časově náročná, což je způsobeno malým počtem zaměstnanců na italském ústředním orgánu, a dále prodlevami jiných italských orgánů, které spolupracují na vyřizování jednotlivých žádostí.

Italský ústřední orgán standardně vyzývá dlužníka k dobrovolnému placení výživného a případně zasílá návrhy povinného na smírné řešení věci. Dále se zjišťuje finanční situace povinného a italský ústřední orgán žádá o přiznání bezplatné právní pomoci pro účely výkonu rozhodnutí v Itálii.

Přetrvávajícím problémem je spolupráce ustanovených advokátů. V případě dlouhých prodlev (6 měsíců) či jiných nesrovnalostí však italský ústřední orgán u advokáta intervenuje; v několika případech bylo třeba přistoupit ke změně advokáta. Bohužel ústřední orgán nemá donucovací prostředky, stížnosti se řeší přes advokátní komoru.

Španělsko

Spolupráce se španělským ústředním orgánem v oblasti vymáhání výživného není stále příliš pružná, komunikace probíhá pouze ve španělštině, reakční doba vyřízení dotazů byla mnohoměsíční. Nicméně je nutno podotknout, že se spolupráce se španělským ústředním orgánem i v roce 2018 zlepšila oproti předchozímu stavu, lhůty se alespoň částečně zkrátily a došlo k mírnému nárůstu vymoženého výživného.

Shrnutí

V roce 2018 došlo oproti roku 2017 k mírnému poklesu objemu vymoženého výživného z ciziny. Pro české oprávněné bylo v roce 2018 vymoženo 25 457 tisíc Kč. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2017 (v tis. Kč)	2018 (v tis. Kč)
Austrálie	155	88
Belgie	145	8
Brazílie	56	0
Bulharsko	42	12
Dánsko	70	49
Francie	353	59
Itálie	407	105
Irsko	293	194
Kanada	216	321
Kypr	4	0
Lucembursko	168	141
Nizozemí	2 667	987
Norsko	64	136
Nový Zéland	26	25
Polsko	144	36
Portugalsko	0	103
Rakousko	2 567	2 777
Rumunsko	53	46
Řecko	29	32
Skotsko	0	27
Slovensko	2 939	2 538
Slovinsko	16	0
Spolková republika Německo	7 160	8 320
Španělsko	169	245
Švédsko	81	81
Švýcarsko	2 799	1 663
Ukrajina	94	0
USA	4 967	4 725
Velká Británie (Anglie a Wales)	2 956	2 739
Celkem	27 448	25 457

Tab. 2: Vymožené výživné z ciziny v meziročním srovnání 2017 a 2018

Pro oprávněné v cizině od povinných v České republice Úřad za stejné období vymohl a do ciziny převedl 17 318 tisíc Kč, což je částka téměř totožná jako v předchozím roce. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	2017(v tis. Kč)	2018 (v tis. Kč)
Francie	22	24
Irsko	2	3
Itálie	2	1
Litva	64	30
Lotyšsko	20	48
Nizozemí	1 389	612
Polsko	3 453	3 826
Rakousko	492	721
Rumunsko	0	63
Slovensko	11 562	10 660
Spolková republika Německo	146	268
Srbsko	52	50
Švýcarsko	0	190
Turecko	31	29
Ukrajina	47	52
USA	414	705
Velká Británie	36	36
Celkem	17 732	17 318

Tab. 3: Vymožené výživné do ciziny v meziročním srovnání 2017 a 2018

1.2.2 Návraty protiprávně přemístěných nebo zadržovaných dětí a zabezpečování styku s dětmi

Jako ústřední orgán podle haagské Úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980 (publikována vyhláškou č. 34/1998 Sb., dále jen „haagská únosová úmluva“) a také jako ústřední orgán podle nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti (dále jen „nařízení Brusel IIa“) řešil Úřad případy protiprávních přemístění nebo zadržení dětí a styku rodičů s dětmi.

Úřad v roce 2018 řešil 41 případů protiprávního přemístění dětí do ciziny nebo jejich zadržení v cizině. Tyto případy se týkaly 52 dětí.

Výsledky případů jsou uvedeny ve srovnávací tabulce za roky 2015 – 2018:

	2015	2016	2017	2018
dobrovolný návrat	8	8	8	4
nespolupráce	5	1	2	0
dohoda rodičů	9	4	3	3
zpětvzetí	1	5	2	4
návrat v souladu s rozh.	9	8	5	11
nucený návrat	0	1	0	0
běží	3	4	16	19
nenavráceno	7	3	5	0
Celkem	42	34	41	41

Tab. 4: Únosy dětí do ciziny v meziročním srovnání 2015 až 2018

V roce 2018 nebylo třeba přikročit k nucenému (exekučnímu) navrácení dítěte. V roce 2018 nebyl Úřadu oznámen žádný „únos“ dítěte do země, která není signatářem haagské únosové úmluvy.

Úřad se zabýval také 8 žádostmi o výkon práva styku s dítětem v cizině, které byly postoupeny zahraničnímu ústřednímu orgánu. V případech, které nakonec nebyly postoupeny do ciziny, obvykle došlo buď ke smírnému řešení věci anebo se žadatel rozhodl nepostupovat právní cestou. V některých případech je třeba obrátit se na soud v místě bydliště dětí a požádat o úpravu styku rodiče s dítětem. V těchto případech je – v závislosti na majetkových poměrech rodiče – možné dosáhnout příznání bezplatné právní pomoci v cizině.

Za stejné období Úřad obdržel z ciziny 22 žádostí o návrat dítěte. Z uvedených 22 případů protiprávního přemístění či zadržení dětí byla ke dni vypracování této zprávy v pouze v 9 případech podána žaloba na navrácení dětí k Městskému soudu v Brně. V roce 2018 nebylo nutno přikročit k žádnému výkonu rozhodnutí o navrácení dítěte. V roce 2018 Úřad postoupil v poskytování pomoci „opuštěným“ rodičům z ciziny, pokud je pro ně obtížné rychle nalézt vhodného advokáta, který by jej v řízení před Městským soudem v Brně zastupoval. Úřad zajistí doručení návrhu na navrácení k Městskému soudu v Brně a umožňuje „opuštěnému“ rodiči, aby Úřad zmocnil k doručování do doby, než si rodič najde právní zastoupení nebo je mu soudem příznána bezplatná právní pomoc. Tímto

postupem se zabrání průtahům v řízení o navrácení a větší újmě, která by prodlužováním řízení mohla vzniknout dotčenému dítěti.

Podrobnosti ukončení případů vyplývají z následující tabulky:

	2015	2016	2017	2018
dobrovolný návrat	6	8	0	3
nespolupráce	4	2	0	1
dohoda rodičů	3	4	4	0
zpětvzetí	2	9	2	1
návrat v souladu s rozhodnutím	8	5	3	4
nucený návrat	0	0	0	0
běží	1	2	3	10
nenavráceno	4	5	3	3
Celkem	28	35	15	22

Tab. 5: Únosy dětí do České republiky v meziročním srovnání 2015 až 2018

Úřad z ciziny obdržel rovněž 4 žádosti o výkon práva styku s dítětem. Případy žádostí o výkon práva styku s dítětem jsou dlouhodobého charakteru a při rozporných stanoviscích rodičů mohou být v evidenci i řadu let. V řadě případů však rodiče dětí, kteří se nemohou domoci svého práva na styk s dítětem, využívají jiných prostředků než je podání žádosti o výkon práva styku ve smyslu čl. 21 haagské únosové úmluvy – např. se obracejí přímo na soud, na orgán sociálně-právní ochrany dětí v místě bydliště dítěte, na mediátory a podobně.

Podrobnosti o geografickém rozdělení případů v roce 2018 vyplývají z následující tabulky:

Stát	z ciziny		do ciziny	
	únos	styk	únos	styk
Arménie	1			
Austrálie	2			
Brazílie			1	
Bulharsko			1	
Ekvádor			1	1
Irsko			1	
Island			1	
Itálie	2	1		
Izrael			1	
Kanada			1	1
Kypr			1	
Lotyšsko	1			
Makedonie		1	1	
Norsko	1			
Rusko			2	
Slovensko	5		10	
Spojené království		1	12	3
Spolková republika Německo	6		5	
Srbsko			1	
Španělsko	1			
Řecko		1		
Trinidad a Tobago				1
Ukrajina	1		1	1
USA	1		1	1
Vietnam	1			
Celkem případů	22	4	41	8

Tab. 6: Únosy a výkon práva styku podle států

Téměř ve všech případech rodičovských konfliktů, ať již v oblasti mezinárodních únosů dětí, zprostředkování výkonu práva styku s dítětem či probíhajících soudních řízení o péči

o dítě, nabízí Úřad rodičům mediaci. Ne vždy ovšem rodiče nabídku využívají. Více o mediaci na Úřadě v kapitole 1.2.4.

K jednotlivým státům

Slovensko

Únosové kauzy byly často vyřešeny dobrovolným návratem nezletilého dítěte. V případech, kdy se tak nestalo a bylo tudíž třeba případ řešit v rámci soudního řízení, mnohdy nedosahují soudy lhůt stanovených nařízením Brusel IIa. Spolupráce se slovenským ústředním orgánem je dostačující; v některých případech byla tímto orgánem realizována mediace. Ve vztahu mezi Českou a Slovenskou republikou je poměrně častá praxe, že se „opuštění“ rodiče obrací přímo na příslušný soud s návrhem na navrácení dítěte, aniž by žádost postoupili do druhého státu cestou ústředních orgánů. K rozhodování o navrácení jsou příslušné tři slovenské soudy a ty striktně dodržují haagskou únosovou úmluvu. Problematické je ovšem nařízení výkonu rozhodnutí, pokud se rodič „únosce“ nenavrátil s dítětem dobrovolně či dítě jiným způsobem dobrovolně nenavrátil do obvyklého bydliště v České republice.

Spolková republika Německo

Spolupráce s německým ústředním orgánem je v případech únosů na velmi dobré úrovni. Komunikace je velmi rychlá a bezproblémová. Ústřední orgán informuje promptně i o průběhu soudního řízení a jeho výsledku.

Rodiči, který požaduje návrat dítěte, je poskytována ze strany německého ústředního orgánu pomoc i během řízení, a to nejčastěji přiznáním bezplatné právní pomoci pro soudní řízení.

Španělsko

V roce 2018 byl postup ve věcech mezinárodních únosů dětí spíše pružnější než v předchozích letech.

USA

Ústřední orgán USA reaguje velmi pružně, dle možností zajistí žadateli bezplatnou právní pomoc. Obvykle je vyžadována osobní účast navrhovatele na jednání, což může pro některé navrhovatele představovat velkou překážku z důvodů jak finančních, tak i logistických (neznalost poměrů v cizí zemi, nedostatek zkušeností s cestováním apod.). S ohledem na neexistenci koncentrované příslušnosti soudů, je postup v jednotlivých řízeních mnohdy nejednotný.

Ukrajina

Ukrajinský ústřední orgán reaguje velmi pružně, dobře spolupracuje, problematická je ovšem součinnost dalších ukrajinských orgánů, zejména v případě, kdy by mělo dojít k výkonu rozhodnutí odnětím dítěte. Pokud si rodič obstará advokáta pro zastoupení v soudním řízení, pak ho ukrajinský ústřední orgán nemůže dále zastupovat. Obdobně nepodává ukrajinský ústřední orgán za rodiče návrhy ve věcech výkonu práva styku rodiče s dítětem.

Velká Británie

Agenda mezinárodních únosů dětí je i nadále zpracovávána ze strany všech tří britských ústředních orgánů (Anglie a Wales, Skotsko a Severní Irsko) velmi rychle, pružně a efektivně. Žádost o navrácení je britským ústředním orgánem zpracována do tří dnů od

jejího obdržení a je přímo postupována soudu, který v horizontu deseti dní přijme potřebná předběžná opatření. Žadatelům o navrácení dětí je britským soudem vždy jmenován právní zástupce, který s klientem komunikuje přímo, a to často prostřednictvím tlumočnicka. „Opuštěným“ rodičům jsou v rámci bezplatné právní pomoci rovněž v některých případech propláceny náklady na cestu do Velké Británie. Výklad haagské únosové úmluvy dětí je velice restriktivní a ve většině případů britský soud rozhodne o navrácení dětí. Problematické na rozhodování britských soudů jsou i nadále jen záruky pro navrácení dětí, které britské soudy formulují do rozsudku takřka ve všech případech ve velkém rozsahu a vágnost jejich formulace může být v České republice překážkou pro jejich výkon.

Úřad rovněž získal upřesňující informace ohledně trestnosti rodičovského únosu. V Anglii a Walesu a také v Severním Irsku je únos dítěte považován za trestný čin. Ve Skotsku je únos dítěte rodičem považován za trestný, pouze pokud bylo dítě soudem svěřeno do péče druhému rodiči, případně pokud bylo soudem zakázáno rodiči s dítětem vycestovat.

Od 16. 4. 2018 funguje v Anglii a Walesu „Child Abduction Mediation Scheme“ v jehož rámci je účastníkům řízení o navrácení dítěte k dispozici bezplatná mediace.

Shrnutí

Úřad nadále v této oblasti spolupracoval s Ministerstvem spravedlnosti ustanoveným styčným soudcem ve věcech rodinného práva Lubomírem Ptáčkem. Styčný soudce velmi účinně pomáhal zprostředkovat komunikaci se zahraničními soudy, byl nápomocen při objasňování české právní úpravy cizím státním orgánům.

V několika případech došlo k podání ústavní stížnosti proti rozhodnutí o navrácení dítěte, přičemž lhůty pro rozhodnutí Ústavního soudu byl mnohdy mnohaměsíční a vůbec nekorespondují s cílem haagské únosové úmluvy, jímž je zajištění bezodkladného navrácení dítěte. Pokud dojde k odmítnutí ústavní stížnosti a rozhodnutí o navrácení tak zůstává účinné, prodlužuje se neúměrně doba pobytu „uneseného“ dítěte v České republice. A je otázkou, zda takovéto prodloužení pak není překážkou pro výkon rozhodnutí o navrácení.

Běžnou, každodenní součástí práce referentů, kteří vyřizují agendu mezinárodních únosů dětí, a to jak právníků, tak i psychologů, je preventivní činnost ve vztahu k rodičům. Jednalo se buď o rodiče, kteří se cítili ohroženi únosem dítěte anebo naopak o rodiče, kteří měli v úmyslu vycestovat z místa obvyklého bydliště dítěte i s dítětem do jiného státu. Rodiče byli vedeni k tomu, aby získali souhlas druhého rodiče s vycestováním anebo požádali soud o jeho nahrazení ve smyslu § 877 občanského zákoníku. V případech, kdy v jednom státě probíhá řízení o navrácení a v druhém státě řízení o úpravě rodičovské odpovědnosti, mnohdy soudy řeší otázku překážky věci zahájené a lze se často setkat s průtahy v řízení, kdy jeden ze soudů čeká na výsledek řízení u soudu ve druhém státě, aniž by například sám posoudil otázku obvyklého bydliště dítěte z důvodu určení mezinárodní příslušnosti soudu. To bohužel negativně dopadá na právní situaci dítěte, která je dlouhou dobu velmi nejistá.

Rodiče (nejčastěji matky) – čeští občané s obvyklým bydlištěm v cizině se často na Úřad obracejí a žádají, aby jim byla poskytnuta pomoc při navrácení s dítětem do České republiky. Argumentují svým státním občanstvím (případně státním občanstvím dítěte), případně trvalým (nikoli faktickým) bydlištěm v České republice a žádají Českou republiku o ochranu. Vysvětlení principů únosového práva, kdy jeden rodič není oprávněn bez

souhlasu druhého rodiče přemístit dítě do jiného státu, vyžaduje mnohdy opakované poskytování konzultací ze strany právníků i psychologů.

V rámci rozvíjení proklientského přístupu v kauzách únosů a styku psychologové poskytovali podporu při předávání dítěte po jeho únosu druhému rodiči, účastnili se případových konferencí i jednání s rodiči. Opakovaně byli rovněž přizváni soudcem k pohovorům s dětmi při soudních jednáních i v řízeních o navrácení dítěte.

V roce 2018 bylo realizováno jedno skupinové setkání rodičů ve formě podpůrné skupiny. Jednalo se o rodiče, jejichž děti žijí proti jejich vůli v zahraniční obvykle s druhým rodičem, kontaktu či navrácení dítěte právní cestou se nepodařilo dosáhnout a tito rodiče se svými dětmi nemohou být v kontaktu. Průběžně se s rodiči komunikovalo a vyhodnocoval se jejich zájem o tuto aktivitu ze strany Úřadu.

1.2.3 Agenda mezinárodního osvojení

Úřad působil jako ústřední orgán dle Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení (Haag, 29. 5. 1993, publikována sdělením Ministerstva zahraničních věcí č. 43/2000 Sb. m. s., dále jen „haagská adopční úmluva“). V nejběžnější agendě oddělení mezinárodních adopcí bylo k 31. 12. 2018 vedeno 345 živých spisů dětí včetně dětí svěřených do péče před osvojením do ciziny a 173 živých spisů žadatelů o osvojení dítěte z České republiky.

Úřad prostřednictvím krajských úřadů obdržel v roce 2018 zpřístupněných 26 spisů dětí, které se týkaly 31 dětí vhodných ke zprostředkování osvojení do ciziny. V roce 2018 došlo již k jistému zlepšení ve zpřístupňované spisové dokumentaci, kdy méně spisů muselo být vrácena krajským úřadům z důvodu nesprávných soudních rozhodnutí (např. vady protokolu o souhlasu rodiče s osvojením, nesprávný výrok dle § 821 občanského zákoníku, chybějící rozhodnutí dle § 818 odst. 1 a) o zbavení rodiče práva dát souhlas k osvojení apod.). Složitost právní úpravy osvojení v občanském zákoníku ve spojení s absencí lhůt, ve kterých mají soudy v těchto věcech rozhodovat, prodlužuje pobyt dětí v ústavním zařízení, či pěstounské péči na přechodnou dobu o několik měsíců až rok.

Nedostatky v důsledném dodržování platné právní úpravy jsou nejen na straně soudů, ale také orgánů sociálně-právní ochrany dětí, kdy mnohdy není prokázáno, že se dítěti nepodařilo zprostředkovat náhradní rodinnou péči v rámci celé České republiky (otázka mezikrajové spolupráce) či jsou předkládány individuální plány ochrany dítěte ve velmi nejednotné kvalitě (např. nedostatečné informace o širší biologické rodině dítěte, o sourozencích dítěte apod.). Bez splnění zákonných podmínek Úřad nemůže zprostředkovat dítěti osvojení do ciziny a musí vyčkat na jejich splnění. Situace tak zůstává podobná roku 2017.

O zařazení do evidence žadatelů vhodných k osvojení dítěte z České republiky požádalo v roce 2018 celkem 19 žadatelských párů z ciziny; v roce 2018 nebylo Úřadem v žádném případě rozhodnuto o nezařazení žadatelů do evidence osob vhodných k osvojení. Podrobnosti jsou uvedeny v následující tabulce:

Stát	Žádosti	Zařazení	Zastavení řízení	Nezařazení	Neukončeno
Island	4	4	0	0	0
Itálie	2	0	2	0	0
Kypr	1	0	0	0	1
Německo	7	6	0	0	1
Rakousko	3	3	0	0	0
Slovinsko	1	1	0	0	0
Španělsko	1	1	0	0	0
Švédsko	0	0	0	0	0
Celkem	19	15	2	0	2

Tab. 7: Původ cizích žadatelů o osvojení a výsledky řízení

Do péče před osvojením do ciziny bylo svěřeno 32 dětí. Geografické rozložení svěřených dětí do jednotlivých zemí je v následující tabulce:

Stát	počet dětí
Dánsko	9
Island	4
Německo	3
Rakousko	3
Španělsko	5
Švédsko	7
Lichtenštejnsko	1
Celkem	32

Tab. 8: Umístění dětí do péče před osvojením v cizině

V roce 2018 probíhala obvykle v měsíčních intervalech zasedání poradního sboru Úřadu pro zprostředkování náhradní rodinné péče. Nadále jde o multidisciplinární sbor, v němž jsou v něm zastoupeny profese dětského lékaře, psychologa, sociálního pracovníka, a to v osobách zaměstnanců ústavních zařízení, nestátních neziskových organizací i MPSV jako orgánu nadřízeného Úřadu.

Na jednání poradního sboru vždy zaměstnanci Úřadu představí obvykle 2 až 3 páry žadatelů pro každé konkrétní dítě. Nezávislí odborníci z poradního sboru tak poté hlasováním volí nejvhodnější žadatele o osvojení daného dítěte. Žadatelé jsou v daném pořadí Úřadem oslovováni s dotazem, zda mají zájem o seznámení s dítětem.

Pokud žadatelé projeví zájem o seznámení s dítětem, Úřad dohodne termín a podrobnosti interakce. Ta již v souladu s metodickým doporučením probíhá za účasti psychologa Úřadu.

V roce 2018 podal jeden pár žádost o zařazení do evidence žadatelů o osvojení z ciziny. Do ciziny nebyla postoupena žádná žádost o zprostředkování osvojení dítěte ve vztahu k žadatelům z České republiky.

V roce 2018 se nezrealizovalo žádné osvojení dítěte z ciziny.

Zájem žadatelů o osvojení dítěte ze zahraničí do České republiky se projevoval ve velkém množství dotazů zájemců o osvojení dítěte s ciziny zejména v době kolem letních prázdnin a vánočních svátků. V roce 2018 projevovali zájemci zájem zejména o osvojení dítěte z Indie, ovšem postoj Indie ve vztahu k osvojení tamních dětí do ciziny se v posledních letech zpřísnil a zprostředkování osvojení je spojeno s řadou administrativních obtíží. Po objasnění celého procesu mnohdy tento zájem ze strany žadatelů opadá, neboť je často opřen o představy, které nelze reálně naplnit. Poměrně běžné je, že tito žadatelé nemají dostatečné informace o možnostech zprostředkování náhradní rodinné péče v rámci České republiky. Na komunikaci s těmito zájemci se kromě právníka adopčního oddělení podílí vždy také psycholog Úřadu. Kromě podání relevantních informací psycholog v diskuzi se žadateli diskutuje mimoprávní aspekty osvojení, zajímá se o motivaci žadatelů a o jejich psychickou připravenost na mimořádně náročný proces mezinárodního osvojení. Při osobním setkání psychologové také otevírají citlivá témata, jako je rasová tolerance a identita vizuálně odlišného dítěte v českém prostředí.

Narůstal počet dotazů souvisejících s tzv. náhradním (surogátním) mateřstvím, kdy je zejména ze strany advokátů vyžadováno poradenství v případech, kdy náhradní matka žije v jiném státě než „budoucí“ rodiče.

Nově v roce 2018 narostl zájem dospívajících či již dospělých osvojených dětí o zjištění informací o jejich původu a o jejich biologické rodině. Tato situace není prakticky českým právním řádem řešena a prakticky neprobíhá ani v prostředí vnitrostátního osvojení, Úřad tedy začal v roce 2018 pracovat na základní koncepci práce s biologickými kořeny osvojených dětí, na jejímž základě by bylo možné na zvýšený počet dotazů a žádostí adekvátně reagovat.

1.2.4 Mediace

Úřad nabízel mediace jako možnost řešení rodičovských sporů zejména v případech mezinárodních únosů dětí, výkonu práva styku rodiče s dítětem nebo případech rodičovských konfliktů o péči o dítě či určení bydliště dítěte či rozhodování o jiných pro dítě významných záležitostech. Všechny případy obsahovaly významný přeshraniční prvek.

Účelem mediace je umožnit rodičům, aby jim zůstala zachována jejich maximální kontrola nad rozhodnutími, která se týkají budoucnosti jejich i jejich dětí. Přenechat tuto kontrolu někomu jinému, např. soudu resp. soudci, je zcela legitimní možností, měla by to však být až možnost poslední.

Mediace je vždy důvěrná, takže pokud si to nepřejí sami rodiče (strany), od mediátorů žádné podrobnosti o průběhu mediace, výrocích nebo chování rodičů nikdo další nezíská. Z mediace také nejsou pořizovány žádné záznamy, ledaže strany uzavřou dohodu nebo budou samy požadovat zprávu z mediace.

Na mediacích se podílelo 21 mediátorů z řad zaměstnanců Úřadu. Mediátoři pracují vždy ve dvojici tvořené mužem a ženou. V roce 2018 došlo k značnému nárůstu počtu mediací. Celkově bylo řešeno 69 případů, nicméně nikoli ve všech případech skutečně došlo k realizaci mediace. V roce 2018 významně vzrostl podíl mediací poskytovaných on-line oproti mediacím, kdy jsou osobně přítomni na Úřadě jak mediátoři, tak i obě strany konfliktu.

V roce 2018 se stalo pravidlem zapojení dítěte do mediace, což je výsledkem aktivit realizovaných v rámci evropského projektu „Participace dětí v agendách Úřadu“. V rámci předmediačního rozhovoru je rodičům sděleno, že s dítětem bude vždy hovořit dětský specialista (psycholog nebo sociální pracovník), který zjistí názor dítěte na rodinnou situaci a tento názor pak rodičům sdělí. Tento postup se prozatím setkává s převážně pozitivním přijetím ze strany rodičů a vede je také k vážnějším úvahám o dopadu jejich konfliktu na dítě samotné.

1.2.5 Další činnosti

V roce 2018 se Úřad nadále zabýval případy tzv. „repatriací“, tzn. řešení situací, kdy se dítě – občan jiného státu nachází ve státě, jehož není státním občanem, a to bez péče rodičů či zákonných zástupců. V takové situaci je třeba dítě umístit do ústavního zařízení nebo pěstounské péče ve státě obvyklého bydliště nebo ve státě, kde se aktuálně nachází, anebo naopak zajistit péči o dítě v domovském státě (státě, jehož státním občanem dítě je). Nejčastěji tyto případy nastávají ve vztahu ke Slovenské republice, nicméně v roce 2018 byly tyto případy čtenější i ve vztahu k dalším státům. Existuje

několik cest, jak „navrátit“ dítě do státu jeho státního občanství. Všechny tyto způsoby vyžadují spolupráci obou zúčastněných států. Konečné rozhodnutí je pak na soudu v obvyklém bydlišti dítěte, který na základě zjištěných informací musí vyhodnotit, jaké řešení by bylo v souladu s nejlepším zájmem dítěte.

Obdobných případů Úřad evidoval nejvíce ve vztahu mezi Českou republikou a Slovenskou republikou. Většina dětí je s ohledem na stupeň integrace v zemi obvyklého bydliště (kontakty s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, délka pobytu na území České republiky, neexistence příbuzných v zemi státního občanství, kteří by byli schopni a ochotni převzít dítě do péče) ponechána v této zemi a byla jim tam vyhledávána náhradní rodinná péče. I v roce 2018 se Úřad zabýval případy, kdy došlo k odebrání dětí – českých občanů z rodin, jejichž obvyklé bydliště bylo v některých zejména západoevropských zemích. Kromě méně častých případů v Německu (7 dětí z 5 rodin), Rakousku (3 děti ze 3 rodin) a Švýcarsku (1 dítě), Úřad evidoval obdobné případy u 30 českých rodin ve Velké Británii; tyto případy se týkaly celkem 59 dětí. Důvody odebrání byly různé, většinou však zanedbání péče o děti, opuštění dítěte po narození, podezření z týrání dítěte, násilí vůči dětem, závislost rodičů na alkoholu nebo jiných návykových látkách či výkon trestu odnětí svobody či pobyt ve vyšetřovací vazbě.

Úřad nadále využívá informační leták pro rodiny, jimž hrozí odebrání dítěte z rodiny nebo ze kterých již dítě z rodiny odebráno bylo, i příručku pro britské sociální služby zahrnující problematiku spolupráce před umístěním dítěte do České republiky a po umístění dítěte do České republiky, a využívá aktivně nabytých znalostí ze služební cesty realizované již v roce 2016.

Úřad tak nad rámec své zákonné kompetence poskytuje právní poradenství, zajišťuje komunikaci mezi ústředním orgánem, místními orgány v dané zemi, mezinárodní sociální službou, velvyslanectvím, rodinou dítěte a orgánem sociálně-právní ochrany dětí v České republice.

Výsledek řízení	Počet dětí
Řízení v cizině stále probíhá	31
Dítě bylo navraceno rodičům	14
Dítě bylo svěřeno do širší rodiny v cizině	8
Dítě v pěstounské péči v zahraničí	4
Dítě bylo adoptováno do zahraničí	3
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v ČR	6
Dítě bylo umístěno do ústavního zařízení v zahraničí	4
Řízení bylo postoupeno českým soudům	0
Nejsou dostupné informace	0
Celkem dětí 2018	70
Počet rodin 2018	39

Tab. 9: Případy „odebírání dětí“ v zahraničí

Nadále bylo od Úřadu často požadováno prošetření poměrů dětí v cizině nebo dokonce zjištění jiných informací, např. zjištění poměrů rodičů či příbuzných žijících v zahraničí. Pokud žádost byla podána soudem pro potřeby soudního řízení, odkazovaly zahraniční ústřední orgány obvykle na nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států při zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, případně na jiné mezinárodněprávní nástroje. Z tohoto důvodu Úřad pečlivě zvažuje, zda žádost zahraničnímu orgánu postoupit či odkázat na jiný, k tomu určený právní nástroj. V roce 2018 pokračovaly odborné diskuse o případné revizi nařízení Brusel IIa, která by měla zlepšit i spolupráci ústředních orgánů v této oblasti.

Úřad byl také žádán zahraničními orgány o zjišťování informací v České republice. Zde Úřad nadále intenzivně spolupracoval s místními orgány sociálně-právní ochrany dětí. Úřad byl soudem jmenován v 265 případech kolizním opatrovníkem podle § 469 zákona o zvláštních řízeních soudních. S ohledem na četnost ústních jednání v uvedených věcech a vzdálenost jednotlivých soudů od sídla Úřadu nebylo možné, aby se zástupci Úřadu osobně účastnili všech jednání. Úřad proto v části případů využíval možnosti dané § 62 odst. 2 zákona č. 359/1999. Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, a mnohdy žádal o zastoupení při účasti na ústním jednání místní orgány sociálně-právní ochrany dětí. Nicméně, podíl osobní účasti zástupce Úřadu na soudních jednáních se postupně zvyšoval, zejména s ohledem na složitost a citlivost některých případů.

Nadále pokračovalo zapojení psychologů Úřadu do zjišťování názoru dítěte pro potřeby soudního řízení. I za situace, kdy soudce vede sám pohovor s dítětem, je přítomnost a případný vstup psychologa vítanou podporou při získání relevantních informací od dítěte jako účastníka řízení. Tímto způsobem Úřad usiluje o větší ochranu nezletilých, což je v souladu s jím zastávanými hodnotami a přispívá k účinnému naplňování participačních práv dětí podle čl. 12 Úmluvy o právech dítěte. Nadto informace získané profesionálním postupem jsou také relevantnější a chrání dítě také před negativy formálního slyšení přímo před soudem během ústního jednání.

V roce 2018 začal Úřad již pravidelně vstupovat do intenzivnějšího kontaktu se zastupovanými dětmi, zejména formou psaní dopisů dětem a následnými pohovory s nimi, samozřejmě s přihlédnutím k věku dítěte. V roce 2018 bylo posláno více než 75 dopisů pro 80 dětí. Dopisy zásadně píše právníci jako koordinátoři případu, nicméně většina případů je s psychologem intenzivně konzultována. V rámci realizovaného projektu byly oddělením psychologů vytvořeny vzory dopisů, jimiž jsou zastupované děti oslovovány, a právníci oddělení právní pomoci i oddělení mezinárodních adopcí byli vyškoleni v jejich psaní, takže je tato praxe stále běžněji aplikována.

V případech kolizního opatrovnictví Úřad občas využíval metody svolání případové konference, obvykle v součinnosti s místně příslušným orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Na této konferenci se setkávají rodiče, další osoby blízké dítěti, zástupci škol a školských zařízení, poskytovatelů zdravotních služeb, zástupců sociálních služeb, policie, státních zastupitelství a jiných orgánů či institucí.

Případové konference byly vedeny zkušeným facilitátorem – sociálním pracovníkem z řad zaměstnanců Úřadu. Cílem případových konferencí bylo vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a nalezení nejlepšího řešení pro dítě.

Celkem bylo realizováno 9 případových konferencí. Konání případových konferencí je poměrně náročné na personální zajištění (obvykle se za Úřad účastní právník, který vede spis, psycholog, zapisovatel a facilitátor), ovšem výměna názorů všech zúčastněných subjektů obvykle přinese významný posun k vyřešení případu a lepší porozumění nejlepšímu zájmu dítěte.

Další agendou bylo řešení situace nezletilých bez doprovodu, související s migrační krizí. Přestože Úřad nemá žádnou kompetenci v oblasti poskytování sociálně-právní ochrany těmto nezletilým, případy se po domluvě s nadřízeným orgánem zabýval a vedl jejich evidenci. Stav v roce 2018 byl obdobný jako v roce předchozím a bylo zaevidováno 31 nezletilých bez doprovodu (oproti 27 v roce 2017), z toho 27 chlapců a 4 dívky, nejčastěji ve věku od 13 do 17 let. Statistika případů vyplývá z následující tabulky:

Stát	počet dětí
Afghánistán	8
Angola	2
Francie	1
Irák	5
Jemen	3
Konzská demokratická republika	1
Rumunsko	1
Súdán	2
Sýrie	2
Ukrajina	3
Vientam	5
Celkem	31

Tab. 11: Nezletilí bez doprovodu – státy původu

2. Zpráva o hospodaření

2.1 Údaje o majetku

Úřad hospodařil s nehmotným majetkem – software v celkové hodnotě 898 440,32 Kč a dále dlouhodobým hmotným majetkem v celkové částce 6 780 076,61 Kč, kdy se jedná o vybavení kanceláří nábytkem a největší podíl na této částce je vybavení Úřadu výpočetní technikou. Dále měl Úřad od MPSV zapůjčen majetek v hodnotě 984 291,-Kč. Majetek je veden v pořizovacích cenách.

2.2 Rozpočet a jeho čerpání

2.2.1 Obecně

Rozpočet a jeho čerpání

V roce 2018 hospodařil Úřad s částkou 49 919 697,00 Kč. Jeho konečná výše byla ovlivněna zejména realizací projektu OPZ v celkových rozpočtových výdajích ve výši 17 277 959,00 Kč, z toho byl národní podíl 3 073 078,00 Kč a evropský podíl 14 204 881,00 Kč.

Pro rok 2018 byl stanoven MPSV v rámci rozpočtové kapitoly č. 313 rozpočet v celkové výši 48 634 354,- Kč. V průběhu roku byl však několikrát navyšován, a to následovně:

V červenci 2018 byl navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v celkové částce 900 tis. Kč. Prostředky byly použity na pokrytí zvýšených výdajů na nájemné. Dále byly použity na školení státních zaměstnanců vykonávajících sociálně-právní ochranu dětí, nákup nového kancelářského nábytku a nákup nových mobilních telefonů.

V srpnu 2018 byl po schválení MF navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV v celkové částce 296 344,00 Kč. Prostředky na ostatní osobní náklady byly použity převážně na činnost Poradního sboru pro náhradní rodinnou péči (odměny za práci pro externí členy) a expertní činnost v oblasti dětské psychologie.

Bez vazby na optimalizaci konkrétní agendy a v rámci ní vykonávaných činností byla plošně provedena redukce počtu míst nad 5% míru neobsazenosti a redukce objemu prostředků na platy nad 3% míru neobsazenosti. Z tohoto důvodu bylo nutno zrušit 1 systemizované místo obsazené zaměstnancem v pracovním poměru a vyplatit odstupné. Finanční prostředky byly získány uvolněním profilujících nároků z nespotřebovaných výdajů minulých let v prosinci 2018 v celkové výši 88 999,00 Kč.

V roce 2018 byly zapojeny nároky z nespotřebovaných výdajů minulých let v celkové výši 88 999,00 Kč. Jednalo se o profilující výdaje na pokrytí výplaty odstupného. Neprofilující výdaje nebyly v roce 2018 uvolněny.

Celkem bylo za rok 2018 vyčerpáno 37 358 527,62 Kč rozpočtových prostředků, tj. 74,84 %.

Rozbor čerpání prostředků na platy

Limit prostředků na platy činil v původním rozpočtu částku 23 368 048,- Kč, z toho bylo určeno 503 964,- Kč na platby za ostatní osobní náklady.

V srpnu 2018 byl po schválení MF navýšen rozpočet Úřadu z prostředků MPSV na ostatní osobní náklady v celkové částce 238 000,00 Kč. Prostředky byly použity převážně na činnost Poradního sboru pro náhradní rodinnou péči (odměny za práci pro externí členy) a expertní činnost v oblasti dětské psychologie.

Bez vazby na optimalizaci konkrétní agendy a v rámci ní vykonávaných činností byla plošně provedena redukce počtu míst nad 5% míru neobsazenosti a redukce objemu prostředků na platy nad 3% míru neobsazenosti. Z tohoto důvodu bylo nutno zrušit 1 systemizované místo obsazené zaměstnancem v pracovním poměru a vyplatit odstupné. Finanční prostředky byly získány uvolněním profilujících nároků z nespotřebovaných výdajů minulých let v prosinci 2018 v celkové výši 88 999,00 Kč.

Konečná výše mzdových prostředků pro rok 2018 činila 23 606 048,- Kč.

Na tarifní platy bylo vyčerpáno 12 185 386,- Kč, náhrady za dovolenou činily částku 2 889 604,-Kč, osobní příplatky a příplatky za vedení částku 4 284 379,- Kč a na odměnách bylo vyplaceno celkem 1 145 982,- Kč. Na ostatní platby za provedenou práci bylo vyplaceno 375 431,- Kč.

2.2.2 Prostředky vynaložené na zahraniční služební cesty

Zahraníční cestovné

Uskutečněné zahraniční pracovní cesty přímo souvisí s postavením Úřadu jako ústředního orgánu podle evropských nařízení a mnohostranných mezinárodních smluv. Jedná se o akce každoročně nebo v delších časových obdobích se opakující a zástupce z České republiky je nezbytný, jak pro prosazování postojů České republiky k probíraným tématům, tak i navázání kontaktů s obdobnými subjekty ze zahraničí.

Na zahraniční služební cesty bylo v roce 2018 vyčerpáno 122 253,83,- Kč. Tato částka byla vynaložena na akce uvedené v tabulce. Do tohoto přehledu nejsou započítány pracovní cesty, jež byly realizovány v rámci OPZ.

Počet zam.	Termín	Destinace	Účel
1	25. - 27. 01. 2018	Berlín, Německo	Přednáška na mezinárodní konferenci „Vývoj a politické aspekty v moderním mezinárodním právu soukromém“
2	12. - 14. 03. 2018	Bukurešť, Rumunsko	Seminář „Cooperative between the EU Member States for the purposes of solving the civil cases regarding the wrongful removal or retention of a child“
2	20. - 22. 03. 2018	Brusel, Belgie	Seminář „EUROPEAN JUDICIAL NETWORK IN CIVIL AND COMMERCIAL MATTERS“
1	27. - 27. 03. 2018	Pezinok, Slovensko	Seminář „Súčasné problémy občianskoprávných aspektov medzinárodných únosov detí“
1	11. - 13. 04. 2018	Omšenie, Slovensko	Přednáška na mezinárodním semináři „Cezhraničné spory v rodinných veciach“
1	18. - 20. 04. 2018	Košice, Slovensko	Mezinárodní vědecká konference „Košické dni súkromého práva II“
2	19. - 20. 04. 2018	Brusel, Belgie	Konference EJM k Nařízení Brusel IIa
1	22. - 25. 05. 2018	St. Julian's, Malta	Zasedání Mezinárodní rady Mezinárodní sociální služby (International Council of ISS)
2	17. - 19. 09. 2018	Ženeva, Švýcarsko	Jednání na Generálním sekretariátu Mezinárodní sociální služby
1	25. - 25. 10. 2018	Vídeň, Rakousko	Recepce Velvyslanectví České republiky ve Vídni
4	12. - 12. 11. 2018	Bratislava, Slovensko	Jednání s ústředním orgánem CIPC
2	29. - 29. 11. 2018	Vídeň, Rakousko	Dvoustranná jednání

Tab. 12: Zahraniční služební cesty

3. Realizace projektu Evropského sociálního fondu v České republice

3.1 Identifikace projektu

Název:	Práva a participace dítěte v agendách Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí
Zdroj podpory:	Evropský sociální fond – Operační program Zaměstnanost
Termín realizace:	duben 2016 až březen 2020
Registrační číslo:	CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_017/0003544

Popis projektu:

Projekt je zaměřen na posílení participačních práv dětí v agendě Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí. Předmětem projektu je systémová změna v řešení případů na Úřadu a posílení kompetencí pracovníků v přímé péči při zapojování názoru dítěte, dále plánování, tvorba a úprava postupů tak, aby zapojení názoru dítěte bylo integrální součástí všech rozhodnutí, která se v jeho zájmu na Úřadu realizují a posílení interdisciplinárního přístupu a spolupráce při šíření dobré praxe.

3.2 Obecný popis projektu

Cílem projektu je zkvalitnění zpřístupnění nabízených služeb prostřednictvím posílení práv a participace dítěte v jednotlivých agendách Úřadu.

Očekávané přínosy projektu:

- Vyjasnění konceptu dítěte, resp. dítěte v mezinárodní rodině v agendě Úřadu, jakým způsobem se zapojuje nebo by se alespoň mělo zapojovat, do činností, které jsou náplní práce jednotlivých oddělení.
- Komplexní úprava a standardizace postupů Úřadu v zajištění práva dítěte být slyšeno.
- Vytvoření a implementace strategických a metodických nástrojů zapojování dětí, které budou dlouhodobě udržitelné i po skončení projektu.
- Vytvoření mechanismů, které umožní účast dětí na rozhodovacích procesech – metodický i praktický posun od ochrany dítěte skrze jeho vyloučení z rozhodování o jeho životě k posílení zapojení dítěte jako nositele veškerých práv a názorů na svou budoucnost
- Podpora a zapojení dětí a mladých lidí do přijímání a hodnocení přijímaných systémových opatření a jejich účast na tvorbě takových opatření
- Změna vize i filozofie Úřadu vycházející primárně z chápání dítěte jako klíčového subjektu všech činností a rozhodnutí Úřadu.
- Rozvoj kompetencí pracovníků a pracovníků Úřadu v oblasti informování dítěte, slyšení dítěte a zjišťování názoru dítěte, zapojování a rozvíjení možností dětí participovat na rozhodnutích, která se jich týkají.
- Vznik a rozvoj sítě spolupracujících institucí a organizací, které budou podporovat a šířit dobrou praxi participace dětí na rozhodování o záležitostech, které se jich týkají.

3.3 Aktivity v roce 2018:

3.3.1 Klíčová aktivita 2

Strategický workshop

14. – 16. 3. 2018

Černá Hora, Hotel Sladovna

Cílem workshopu bylo vyjasnit a aktualizovat standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí a s přihlédnutím k aktuální praxi participace dětí v agendách Úřadu.

Strategický workshop

3. – 5. 10. 2018

Boskovice, Hotel Moravia – Lasákův Mlýn

Workshop byl rozdělen na jednotlivé části, zaměřené na praktické uplatňování participace v agendách úřadu, jako je otázka vize a poslání Úřadu, práce na aktuálních otázkách (biologické kořeny dětí, postupy v kolizním opatrovnictví) i na nadcházející aktivity projektu (např. závěrečná konference).

3.3.2 Klíčová aktivita 3

Webový portál

Byl finalizován webový portál umpod.kids.cz, který pomáhá právníkům, psychologům a všem dalším profesionálům v komunikaci s dětskými i dospělými klienty. Web byl testován ve spolupráci s dětskými uživateli a doplněn videospoty, které vznikly v rámci spolupráce s dětmi. Jeho obsahová část je často využívána i při objasňování problematiky sociálně-právní ochrany dětí dospělým klientům nebo spolupracujícím externistům.

5. metodické setkání

8. 1. 2018

Školicí středisko Lipka, Kamenná 20, Brno

Metodické setkání bylo zaměřeno na vyhodnocení možností aplikace metody CIMC (Child Inclusive Mediation and Counselling). Byly probírány jednotlivé fáze procesu a jejich praktická aplikace na případy ÚMPOD, zapojení jednotlivých profesí (koordinátor mediací, mediátor, psycholog, dětský průvodce/konzultant). Metoda CIMC vede k přímému zapojení dítěte do procesu řešení rodičovského konfliktu. Vede rodiče k lepšímu uvědomění si potřeb dítěte. Otázkou je, nakolik je postup podle stanovené metody reálný s přihlédnutím k celostátní působnosti ÚMPOD, přesahem do zahraničí a omezené personální kapacity.

6. metodické setkání

26. 2. 2018

Školicí středisko Lipka, Kamenná 20, Brno

Na setkání byly probírány podrobně postupy odborných zaměstnanců v agendě vymáhání výživného z ciziny a do ciziny se zohledněním participace dětí v této agendě.

7. metodické setkání

21. 3. 2018

Školící středisko Lipka, Kamenná 20, Brno

Bylo zhodnoceno půl roku probíhající pilotní ověřování informování dítěte pomocí dopisu, který je zaslán buď přímo na adresu dítěte anebo předám prostřednictvím OSPOD. Zároveň pokračovala práce na sjednocení postupů vymáhání výživného.

8a. metodické setkání

26. 4. 2018

Brno – ÚMPOD

Cílem bylo předání know-how psaní dopisů všem právníkům oddělení právní pomoci. Setkání bylo zaměřeno na obsah dopisu, jeho strukturu, členění, na vhodnost užití jazyka pro dítě a na grafickou složku dopisu.

8b. metodické setkání

26. 4. 2018

Brno – ÚMPOD

Cílem bylo předání know-how psaní dopisů všem právníkům oddělení mezinárodních adopcí. Setkání bylo zaměřeno na obsah dopisu, jeho strukturu, členění, na vhodnost užití jazyka pro dítě a na grafickou složku dopisu.

9a. metodické setkání

3. 5. 2018

Brno – ÚMPOD

Hlavním cílem první revize stávající (již zastaralé) metodiky mezinárodního osvojení, a to jak z právního, tak z psychologického pohledu, diskuze nad možnou participací dětí v celém procesu a rozdělení úkolů pro jednotlivá oddělení na samostatné práci na metodice.

9b. metodické setkání

16. 5. 2018

Brno – ÚMPOD

Cílem bylo ujasnění postupů psychologů při interakcích – seznámení budoucích osvojitelů s dítětem a v navázání jejich vzájemného vztahu. Z participačního hlediska byl zvláště důležitý proces zjišťování názoru dítěte na možnost vyhledání pro něj rodiny, případně rodiny v zahraničí.

9c. metodické setkání

25. 6. 2018

Brno – ÚMPOD

Náplní setkání bylo pokračování témat z metodického setkání č. 9b.

10. metodické setkání

12. 6. 2018

Brno – ÚMPOD

Hlavním cílem setkání bylo připomínkovat verzi metodiky agendy mezinárodních únosů dětí a agendy výkonu práva styku s dětmi (odd. právní pomoci), a to jak z ciziny, tak do ciziny. Zároveň zde diskutovat a následně zpracovat prvky participace.

11. metodické setkání

10. 9. 2018

Brno – ÚMPOD

Hlavním cílem setkání bylo projít koncept metodiky kolizního opatrovnictví, zpracovat připomínky od oddělení právní pomoci, oddělení mezinárodních adopcí a oddělení psychologů. Speciální pozornost měla být věnována participaci v agendě opatrovnictví.

12. metodické setkání

14. 11. 2018

Brno – Impact Hub

Hlavním cílem setkání bylo projít koncept metodik mediací a případových konferencí, zpracovat připomínky od zástupců všech oddělení a vedení. Speciální pozornost měla být věnována participaci v agendě opatrovnictví.

13. metodické setkání

12. 12. 2018

Brno – Lipka

Hlavním cílem setkání bylo projít koncept metodiky kolizního opatrovnictví, zpracovat nové připomínky od oddělení mezinárodních adopcí a oddělení psychologů. Speciální pozornost měla být věnována participaci v agendě opatrovnictví, metodice psaní dopisů dětem a doplnění participačního schématu.

Workshop č. 1 k tvorbě standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí

19. – 20. 3. 2018

Školící středisko Lipka, Kamenná 20, Brno

Hlavní náplní bylo přepracování standardu číslo 8 a standardu č. 11 a zpracování participačního minima.

Kolaborativní workshop č. 1

28. 2. – 1. 3. 2018

Hotel Flora, Olomouc

Akce nabízela přednášky o činnosti Úřadu prezentované jeho zaměstnanci. Cílem aktivity bylo posílení spolupráce a síťování jednotlivých subjektů, které se podílejí na řešení situace dětského klienta, sdílení zkušeností z práce s dětským klientem, a zejména posílení participační praxe ve všech fázích spolupráce. Součástí byly i dva workshopy – jeden zaměřený na kazuistiky mezinárodních únosů dětí a relokace dětí, druhý na komunikaci s dítětem – techniky, metody, limity.

Workshop č. 2. k tvorbě standardů kvality sociálně-právní ochrany dětí

4. – 5. 6. 2018

Brno – Lipka

Cílem workshopu bylo přepracovat současné znění standardu kvality č.3 – informovanost o sociálně-právní ochraně dětí. Především šlo o to přesně vymezit, které informace potřebuje o Úřadu a jeho postupech znát dospělý klient, a které informace potřebuje znát dětský klient (případně jak se k nim dostanou).

[3. workshop ke standardům](#)

20. – 21. 8. 2018

Brno – Úřad

Cílem workshopu bylo přepracovat současné znění standardu kvality sociálně-právní ochrany dětí. č. 2 – prostředí a podmínky, č. 13 – podávání a vyřízení stížnosti a č. 14 – návazné služby SPOD, a to s ohledem na zapojení dětí.

Revidovány texty k stížnosti pro dospělého klienta a vytvořeny texty pro dospělého klienta. Dál byly revidovány a aktualizovány celkem 3 standardy.

[4. workshop ke standardům](#)

17. – 18. 10. 2018

Brno – Lipka

Cílem workshopu bylo přepracovat současné znění standardu kvality sociálně-právní ochrany dětí č. 7 – prevence a č. 10 – kontrola případu, a to s ohledem na zapojení dětí.

[Kolaborativní workshop v Pardubicích](#)

13. 6. 2018

Pardubice

Akce nabízela přednášky o činnosti Úřadu prezentované jeho zaměstnanci. Cílem aktivity bylo posílení spolupráce a síťování jednotlivých subjektů, které se podílejí na řešení situace dětského klienta, sdílení zkušeností z práce s dětským klientem, a zejména posílení participační praxe ve všech fázích spolupráce. Součástí byly i dva workshopy – jeden zaměřený na kazuistiky mezinárodních únosů dětí a reloky dětí, druhý na komunikaci s dítětem – techniky, metody, limity.

Jednalo se o druhý z řady workshopů, které byly plánovány pro všechny kraje v České republice. Oproti předchozímu workshopu bylo lépe zvládnuto síťování. Zhuštěnější jednodenní formát workshopu vedl k intenzivnějšímu zapojení účastníků.

[Kolaborativní workshop v Ústí nad Labem](#)

6. 9. 2018

Ústí nad Labem

Akce nabízela přednášky o činnosti Úřadu prezentované jeho zaměstnanci. Cílem aktivity bylo posílení spolupráce a síťování jednotlivých subjektů, které se podílejí na řešení situace dětského klienta, sdílení zkušeností z práce s dětským klientem, a zejména posílení participační praxe ve všech fázích spolupráce. Součástí byly i dva workshopy – jeden zaměřený na kazuistiky mezinárodních únosů dětí a reloky dětí, druhý na komunikaci s dítětem – techniky, metody, limity.

Oproti předchozímu workshopu bylo více přihlédnuto k zájmu posluchačů o problematiku osvojení a kolizního opatrovnictví.

6. sdílecí workshop

25. 6. 2018

Brno, ÚMPOD

Cílem sdílecích workshopů, které jako samostatná aktivita vznikly až v průběhu projektu, je vzájemná informovanost osob z cílové skupiny zaměstnanců ÚMPOD.

7. sdílecí workshop

26. 11. 2018

Brno, ÚMPOD

Cílem sdílecích workshopů, které jako samostatná aktivita vznikly až v průběhu projektu, je vzájemná informovanost osob z cílové skupiny zaměstnanců ÚMPOD.

Kolaborativní workshop v Jihlavě

29. 11. 2018

Jihlava

Akce nabízela přednášky o činnosti Úřadu prezentované jeho zaměstnanci. Cílem aktivity bylo posílení spolupráce a síťování jednotlivých subjektů, které se podílejí na řešení situace dětského klienta, sdílení zkušeností z práce s dětským klientem, a zejména posílení participační praxe ve všech fázích spolupráce. Součástí byly i dva workshopy – jeden zaměřený na kazuistiky mezinárodních únosů dětí a relokační dětí, druhý na komunikaci s dítětem – techniky, metody, limity.

Jednalo se o čtvrtý z řady workshopů v krajích po celé České republice.

3.3.3 Klíčová aktivita 4

Výcvik Advanced mediation training (AMT)

9. – 11. 4. 2018

Brno

Výcvik Advanced mediation training (AMT) byl koncipován jako navazující výcvik, který měl pomoci integrovat schopnosti (znalosti a dovednosti) odborného týmu v oblasti řešení konfliktů ve specifickém kontextu přeshraničních rodinných mediací. Byl kladen důraz na specifické situace, kde bylo možné v modelových situacích trénovat využití technik a postupů při zapojování dítěte do mediace, při práci s velmi eskalovaným konfliktem nebo při práci se situacemi výrazné mocenské nerovnováhy a domácího násilí. Výcvik prakticky i teoreticky reagoval na situace, kdy má být dítě do procesu mediace – tedy procesu rozhodování – zapojeno přímo. Současně výcvik reflektoval s tím spojené úvahy o postupech mediátorů v situacích mocensky nestejně kompetentních účastníků (např. rodiče a dítě).

Konference ISPCAN XXII International Congress on Child Abuse and Neglect

2. – 5. 9. 2018

Praha

Cílem konference bylo představení a zmapování oblastí, kde dochází k zneužívání a zanedbávání dětí. Co se týče participace, tato je rozvinuta v evropských státech, USA, Austrálii, Novém Zélandu a Japonsku. Pro účastníky z ostatních zemí byla participace dětí například v soudním řízení ideou dosažitelnou v budoucnu zejména po změně legislativy a kulturního vědomí společnosti. Téma participace se objevovalo jak na příspěvcích na plénu, tak v příspěvcích v jednotlivých tematicky zaměřených blocích. Bylo tím potvrzeno, že toto téma je v současné době v oblasti ochrany práv dětí zásadní.

3.3.4 Klíčová aktivita 5

4. konference projektu „Zapojení dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů“

21. – 22. 5. 2018

Brno, hotel Marriot Courtyard

Příspěvky konference se zaměřovaly na různé modely a postupy při zapojování dětí do mediací, případových konferencí, rodinných konferencí, včetně zohlednění situací domácího násilí.

Konference umožnila srovnání praxe zapojování dětí do mimosoudních rozhodovacích procesů na různých místech v ČR i v zahraničí a doplnění již zavedených opatření o některá další, jež již jinde v praxi fungují. ÚMPOD získal cennou zpětnou vazbu od odborníků přednášejících i zúčastněných v publiku, která do značné míry potvrdila smysluplnost a správnost dosud nastavených opatření a ukázala, že praxe ÚMPOD se v současnosti řadí ke špičkovým praktikám v této oblasti.

Konference byla organizována jako mezinárodní, s velkou účastí odborníků ze zahraničí, součástí programu byla také panelová diskuse zúčastněných expertů, která byla vedena v angličtině. Během konference proběhlo také 8 workshopů, které umožnily účastníkům bližší seznámení s představenými postupy a technikami.

5. konference projektu „Vyvažování zájmů a práv při rozhodování o dětech“

5. 11. 2018

Brno, Kancelář veřejného ochránce práv

Konference byla realizována ve spolupráci s Kanceláří veřejného ochránce.

Příspěvky konference se soustředily nejen na participaci dítěte a různé konflikty z pohledu dítěte, ale i z pohledu jiných účastníků řízení, jejichž zájmy musí být se zájmem dítěte jakožto předním hlediskem rozhodování také vyvažovány. Jednotlivé pohledy reprezentovali přednášející různých profesí.

Konference měla pouze plenární část, svou koncepcí přispěla k obohacení různého pohledu na participaci dětí, nová témata (participace dospívajících), teoretické i praktické příspěvky (zástupci Právnické fakulty UPOL, kazuistiky).

Příhraniční Workshop česko-polské spolupráce

19. 11. - 20. 11. 2018

Ostrava, zastupitelský sál Magistrátu města Ostrava

Workshop byl zaměřen na oblasti přeshraniční spolupráce v oblasti péče o dítě, mezinárodních únosů dětí, výživného, provádění sociálních šetření, repatriace a využití mediací včetně zapojení dítěte do rozhodovacích procesů.

Účastníci z Polska a ČR diskutovali nad jednotlivými tématy, bylo poukázáno na rozdíly v právních úpravách (např. alimentální fond, příslušnost soudů k projednání návrhu na navrácení), aktuální změny v polské legislativě vztahující se k činnosti ústředního orgánu, byly sdíleny postupy při vymáhání výživného a únosech. Lze konstatovat, že činnosti a úkoly ústředních orgánů jsou do značné míry shodné. Z prezentací polských řečníků vyplynulo, že otázku participace dětí tamní úřady berou na vědomí, nicméně nebyla zřejmá cílevědomá snaha tuto otázku v diskutovaných řízeních a postupech důrazněji prosazovat či rozvíjet.

3.3.5 Klíčová aktivita 6

Návštěva slovinského ústředního orgánu

7. – 9. 3. 2018

Brno, Chovánek

Šlo o návštěvu Slovinského ústředního orgánu Úmluvy o ochraně dětí a spolupráci při mezinárodním osvojení z 29. 5. 1993 - Ministerstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Slovinsko je jedním z nejnovějších partnerů Úřadu na poli mezinárodního osvojení. I přes zatím nízký počet adopcí do této země (jedno osvojené dítě) stále sílí zájem ze strany žadatelů.

Cílem setkání byla výměna zkušeností mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálněprávní ochrany dětí v ČR, se systémem náhradní rodinné péče v České republice, koncepcí pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavního zařízení jako dvou jediných možných forem náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení zprostředkovat při současně maximálním zachování a posílení participačních práv dětí.

Stáž v Kojeneckém ústavu Most

19. – 20. 7. 2018

Most

Stáž psychologů Úřadu obsahovala zejména setkání s psychologem zařízení, seznámení s psychologickou prací v Kojeneckém ústavu, s používanými diagnostickými metodami.

Proběhlo též seznámení s dětmi, jejichž spisy jsou postoupeny Úřadu (anamnéza, diagnostika) a návštěva Domova pro osoby se zdravotním postižením Háj u Duchcova, kam jsou umisťovány i děti z kojeneckého ústavu.

Při návštěvě se kladl po celou dobu důraz na získávání informací o tom, jak se děti podílejí na svém životě v zařízení (případně v následném zařízení), jak se mohou podílet a podílejí na procesu při zprostředkování mezinárodního osvojení, které Úřad ve spolupráci s Kojeneckým ústavem zprostředkovává. Psycholožky Úřadu mohly osobně zjišťovat názory, postoje, případně naladění konkrétních dětí na novou rodinu, případně jakoukoli návštěvu, tím se zajistila přímá participace dětí a jejich podílení se procesem mezinárodním osvojení.

Stáž zahraničního partnera – Dánsko

18. – 20. 9. 2018

Brno, Úřad, Triada, Dětské centrum Jihlava

Dánsko je vůbec nejsilnější partner České republiky na poli mezinárodního osvojení. Díky nejdelší spolupráci je také v mnoha oblastech průkopníkem při řešení různých situací spojených s procesem mezinárodního osvojení.

Cílem setkání byla výměna zkušenosti mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálněprávní ochrany dětí v ČR, se systémem náhradní rodinné péče v České republice, koncepce pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavního zařízení jako dvě jediné možné formy náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení.

Stáž zahraničního partnera – Rakousko

7. 3. - 9. 3. 2018

Brno, Úřad, Dětské centrum Chovánek Brno

Cílem setkání byla výměna zkušenosti mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálněprávní ochrany dětí v ČR, se systémem náhradní rodinné péče v České republice, koncepce pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavního zařízení jako dvě jediné možné formy náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení.

Stáž u zahraničního partnera – Ministerstvo zdravotnictví, sociálních služeb a rovných příležitostí, Generální ředitelství pro rodinu a děti, Madrid

16. – 17. 4. 2018

Madrid

Cílem stáže je prohloubení spolupráce se všemi klíčovými partnery, kteří se podílí v otázce péče o ohrožené děti, konkrétně děti mimo péči rodičů. Osobní setkání s kolegy ze zahraničních subjektů je nejefektivnější formou prohloubení spolupráce. Osobně bylo možné pohovořit s lidmi, kteří osvojují děti v nových domovech navštěvují. V neposlední řadě bylo možné hovořit s osvojitelskými rodinami a s dětmi, které byly osvojeny z ČR.

Stáž u zahraničního partnera – Agentura Icelandic adoption society IAS

8. – 15. 9. 2018

Reykjavík, Island

Stáž byla zaměřena na seznámení se se systémem péče o ohrožené děti, zejména s ohledem na mezinárodní adopce a s jednotlivými aktéry, kteří jsou mj. zodpovědní za nastavení legislativního i faktického systému péče a podpory. Příležitost osobně se sejit s lidmi, kteří tuto koncepci na různých úrovních tvoří nebo naplňují, byla jedinečná.

Stáž k přípravám na mezinárodní osvojení – Agentura Icelandic adoption society IAS

8. – 15. 9. 2018

Reykjavík, Island

Hlavním obsahovým bodem bylo seznámit se s konkrétní přípravou žadatelů, a to jak na úrovni procesu, tak přímé práce s klienty. Příprava žadatelů je v případě IAS několikastupňový model, který byl pro psychology Úřadu velmi zajímavý a inspirativní.

Neformální setkání ústředních orgánů (Informal Meeting of the European Central Authorities)

9. - 10. 10. 2018

Brno, Krajský úřad Jihomoravského kraje

Neformální setkávání ústředních orgánů, které řeší otázku mezinárodního osvojení podle haagské adopční úmluvy, bylo pravidelnou akcí. V posledních letech však nebylo realizováno. Úřad tedy využil této příležitosti, aby na tradiční akci navázal.

Kromě obligátního cíle – vzájemná výměna informací, praxe a zkušeností zahraničních partnerů a možnost prohloubení spolupráce – bylo setkání věnováno dvěma aktuálním a palčivým otázkám mezinárodního osvojení, které se explicitně týkají tématu participace, a to hledání biologických kořenů osvojených dětí a hledání rodiny pro děti se závažnou zdravotně-sociální anamnézou.

Setkání s kraji

15. – 16. 11. 2018

Mikulov

Hlavní myšlenka byla nabídnout prostor pro vzájemné vyslyšení se od aktérů náhradní rodinné péče, kteří se zabývají podobnou problematikou, často ale zastávají zcela opačné názorové proudy. Jednotliví myšlenkou se ukázal zájem dítěte, který se pokouší každý v souladu se svou rolí naplnit co nejlépe. Účastníky akce byli zástupci ústavních zařízení i pěstounů včetně pěstounů na přechodnou dobu.

Bezprostřední osobní zkušenost mezi těmito pracovníky přispívá ke zkvalitnění práce v této agendě, podporuje naplňováním potřeb a práv dětí a facilituje jejich přímou participaci na relevantních procesech.

Stáž u zahraniční partnerské organizace – Německo

23. – 25. 11. 2018

Německo

Akce byla zaměřena na naplnění dvou hlavních cílů, a to seznámení se se systémem péče o ohrožené děti, zejména s ohledem na mezinárodní adopce. Během stáže byla možnost a reálně diskutovat ohledně této péče, které se dostává některým dětem osvojeným z ČR.

Osobní setkání se zahraničními partnery zefektivňuje proces mezinárodního osvojování. Stejně tak osobní setkání s rodinami, které děti už osvojily, utváří širší kontext procesu mezinárodního osvojování. Německo nabízí stále vyvíjející se model práce s participačními právy dětí, se kterým jsme se mohli přímo seznámit na různých úrovních.

Stáž zahraničního partnera – Holandsko

7. 3. - 9. 3. 2018

Brno, ÚMPOD, Triáda Brno

Nizozemsko je jedním z nejnovějších partnerů České republiky na poli mezinárodního osvojení. I přes zatím nízký počet adopcí do této země (jedno osvojené dítě) stále sílí zájem ze strany žadatelů. Cílem setkání byla výměna zkušeností mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálněprávní ochrany dětí v ČR, se

systemem náhradní rodinné péče v České republice, koncepce pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavního zařízení jako dvou jediných možných forem náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení zprostředkovat.

Stáž zahraničního partnera – Německo

6. 3. – 8. 3. 2019

Brno

Důvodem setkání byla výměna zkušenosti mezi partnerskými organizacemi, seznámení se s činností orgánů sociálněprávní ochrany dětí v ČR, se systemem náhradní rodinné péče v České republice, koncepce pěstounské péče na přechodnou dobu a činností ústavního zařízení jako dvou jediných možných forem náhradní rodinné péče, ze kterých je možné mezinárodní osvojení zprostředkovat.

Nad tento obecný cíl byla s německými kolegy diskutována situace dětí, které vyžadují intenzivnější péči, prostor byl věnován také jednotlivým žadatelům, kdy naopak Úřad obdržel aktuální informace.

4. Závěrečné hodnocení

Během celého roku 2018 Úřad nadále zejména plnil úkoly, které mu byly svěřeny právními předpisy České republiky i nástroji mezinárodního a unijního práva. Rok 2018 prose nesl ve znamení naplňování projektu zaměřeného na participaci dětí a kromě zákonných úkolů se zaměstnanci Úřadu v hojně míře podíleli na aktivitách projektu. Mnohé z výstupů projektu se již plně uplatňovaly při vyřizování případů v rámci běžné agendy Úřadu.

Brno 30. červen 2018

JUDr. Ing. Zdeněk Kapitán, Ph.D.
ředitel a vedoucí služebního úřadu